

RUDAR

••• Glasilo slovenskih rudarjev •••

Izhaja trikrat na mesec in stee vsak prvi, drugi in četrty četrtek v mesecu, z datumom naslednjega dne. Naročnina znaša za celo leto 4 krona, za pol leta 2 kroni in za četrty leta 1 krono. Posamezne številke po 10 vinarjev. Reklamacije so poštnine proste. Nefrankirana pisma se ne sprejmejo. Rokopisi se ne vračajo. Inserati po dogovoru. Uredništvo in upravnštvo lista je v Zagorju ob Savi.

De. Benkovič proti rudarjem.

(Dalje.)

Poslanec **Muchitsch**: To Vam rečem, gospod kolega **Benkovič**, da izgledajo samo taki ljudje kot zagovorniki rudniškega kapitala, ki proti vsakemu računu, kakor je dejal kolega **Adler**, ugovarjajo proti razpravi takih predlogov. (Poslanec **Benkovič**: Proti vsem predlogom!) Ali imate kakoršenkoli utemeljen vzrok, da razpravo teh inicijativnih predlogov v socialno-političnem odseku preprečite? (Medklici.) To ni noben domač prepir. To je zelo važna stvar, na kateri je interesovana javnost. Vsekakor so imeli rudarji sedaj priložnost, spoznati resnične »prijatelje« in čudom sem se čudil, da gospod kolega **Benkovič** v svojih izjavanjih stavil tudi še predlog, da se odkaze predloga posebnemu rudarskemu odseku, ki bi se moral šele voliti. (Poslanec **Benkovič**: To je najpametnejše. Saj ste se sami pritoževali, da se v pododseku nič ne stori!) To nikakor ni najboljšo. Rudarski odsek, ki bi se imel šele voliti, bi se smatral veliko bolj za varuha rudniškega kapitala nego je to v socialno-političnem odseku. (Živahni medklici. Poslanec **dr. Benkovič**: Jaz osebno nimam nikakšnega interesa, da se zavzemam za rudniške posestnike!)

Podpredsednik **Pernerstorfer**: Prosim, gospod poslanec **Benkovič**, da govornika neprestano ne motite.

Poslanec **Muchitsch**: Usojam si tedaj staviti predlog, da se predloga, ki je v razpravi, odkaze, ne rudarskemu odseku, ki bi se moral šele voliti, temveč socialno-političnemu odseku, ki je stvar že enkrat razpravljal in jo skoraj izgotovil, in kjer se bo zadeva veliko hitreje rešila nego pa če bi se poseben rudarski odsek, ki bi se šele volil, moral pečati ž njo.

Sedaj hočem še čisto na kratko izpregovoriti nekoliko besed o naših vloženihi inicijativnih predlogih, ki se zavlačujejo od zasedanja do zasedanja. To je predvsem naš predlog, glede zavarovanju rudarjev proti nezgodam. Največji zločin, ki se zagreša nad rudarji, je to, da še zmiraj niso uvrščeni v teritorialno zavarovanje proti nezgodam kakor ostali industrijalni delavci. Že 20 let čakajo na to, 20 let imajo ostali

industrijalni delavci zavarovanje proti nezgodam. Ako kak rudar vsled nezgode v kakem rudniškem podjetju postane popolnoma pohabljen, dobi provizijo, ki znaša odmerjena po zakonu, povprečno letnih 200 kron, ki je pa pri pozameznih bratovskih skladnicah tudi še daleč pod 200 kronami. To je renta, ki jo dobiva rudar, ako v službi najbogatejših in najmočnejših podjetnikov v Avstriji postane pohabljenec. Predlagano sedaj, da se rudarji pritegnejo k teritorialnemu zavarovanju proti nezgodam. Zapreka pa se kopači nad zapreko, da ta nujna odredba ne more postati zakon. Vedno zopet se najdejo v tej zbornici zagovorniki rudniškega kapitala, ki ovirajo, da bi ta predloga prišla v razpravo ter zakon postala. (Poslanec **Skaret**: Rothschild in Gutmann sta mogočna faktorja v tej državi!) Prav res! Rothschild in Gutmann imata zelo zgovorne zastopnike v tej zbornici. (Poslanec **Skaret**: (Kaj šele v gosposki zbornici!)

Vložili smo tudi inicijativne predloge glede na varstvo delegatov rudarskih zadrug in glede na osemurni delavnik pri rudništvu. Izpregovoril pa bi rad samo par besed glede našega predloga, ki se tiče rudniškega nadzorstva, da Vam pokažem nujno potrebo, da pride ta predlog v razpravo in končno zakon postane.

V jeseni lanskega leta se je v mojem volilnem okraju v Fohnsdorfu pripetila zelo obžalovanja vredna nesreča. Vsled zanikrnosti v izvrševanju varnostnih predpisov za rudniška podjetja se je tam pripetila nesreča, ki je zahtevala tri človeške žrtve. Po tej žalostni nesreči sem v sporazumu z zaupniki rudarjev zbiral material o varnostnih odnošajih v rudokopih Alpinske Montanske družbe in reči Vam moram: da je ta material spravljen naravnost grozne razmere na dan. Ta material sem dal v obliki interpelacije tedanjemu ministru za javna dela na znanje. Mi pa se s tem nismo zadovoljili, temveč smo šli še osebno v ministrstvo ter smo gospoda sekcijskega načelnika na te reči prav posebno opozorili. Rezultat je bil ta, da se je nekemu ministerijalnemu tajniku poverila naloga, da je preiskal podatke v naši interpelaciji. Gospod ministerijalni tajnik je bil faktično v rivirju, razmere preiskaval ter, kolikor je meni

znano, prav mnogo tega našel; kar sem bil navedel v interpelaciji. Odgovora na to interpelacijo pa nisem dobil. (Poslanec **Skaret**: Ali se je pa morda vendar kaj izpremenilo?) Tudi to ne.

Letos pa je zopet tam, kjer se je lani pripetila nesreča, vsled obžalovanja vrednega zanemarjenja najpotrebnejših in najprimitivnejših varnostnih odredb v Fohnsdorfskem rudniku, izbruhnil požar, ki pa, po sreči, pravim, ni zavzel večjih dimenzij in ni povzročil večje nesreče. Zanimivo pa je, da je rudniško ravnanje v Fohnsdorfu takoj po izbruhih požara uvedlo preiskavo, kdor da je prav za prav kriv tega požara. Iskalo se je prav pridno med delavci, kdo da je ali kdo da naj bi bil krivec. Preiskavali so, da bi zamogli nekega delavca proglasiti za krivca. Seveda se to ni posrečilo. Če bi bil pa ta rudniški požar zavzel večje dimenzije, bi lahko ne samo med rudarji povzročil veliko nesrečo, temveč bi lahko uničil tudi — rekel bi — nekaj narodnega bogastva, imel bi torej lahko prav težke posledice.

Ta kratka karakteristika razmer v rudnikih po mojem mnenju zadostno dokazuje, kako nujno potrebno da bi bilo, da bi se rudarji pošiljali v rudnike kot rudniški nadzorniki, ker bi se ti na to najbolj razumeli ter bi objektivnejše in energičnejše nastopali proti raznim nepravilnostim, ki jih najdemo v vseh rudnikih — ne samo v rudnikih Alpinske Montanske družbe — in ki v mnogem oziru pomenijo za delavce neprestano kolosalno nevarnost. Po tem rudniškem požaru sem vložil ponovno interpelacijo na ministra za javna dela pa tudi na to interpelacijo nisem dobil odgovora.

Na kratko bi, da Vam dokažem, kako nujno potrebne so socialno-politične reforme v korist rudarjev, še omenjal, da se v zadnjem času ponovno skuša izvesti sanacijo bratovskih skladnic, seveda na stroške rudarjev. V Fohnsdorfski, v Eisenerški in v Vordernberški bratovski skladnici skušajo izvršiti izpremembo pravil, s katero naj bi se zmanjšale pravice rudarjev do rezervnega sklada. V bolniškem oddelku bratovske skladnice v Seegrabnu se je izkazalo, da je vsled velikanskih glob, s katerimi kaznuje Alpina delavce za vsak »plavž« za vsak zamujen šilt, rezervni sklad postavno

LISTEK.

F. M. DOSTOJEVSKI:

Božič.

(Iz ruskega.)

Ali ste videli majhne dečke, ko so beračili o božicu v reskem mrazu po cestah? Skoro letenska je njih obleka, okoli vratu imajo staro raztrgano cunjo, vrte se pred vašimi nogami blebeče besede, ki so se jih naučili na pamet. Tudi vas zebe in mudi se vam v gorko sobo, zategadelj ste jezni na prosjačke, ki tekajo pred vašimi nogami. Ubogi malički so vsega obžalovanja vredni... O takem dečku sem vam hotel pripovedovati; ne ravno o takem, ki ga pošljejo že prosjačit, kajti še zelo majhen je, star šest let, morda še mlajši, toda o takem, ki bi ga bili gotovo poslali v enem ali dveh letih. Bilo je navsezgodaj. Predramil se je v vlažni, mrzli kleti. Njegova suknjica je bila tenka, mraza je drhtel; v kotu je sedel na omari in se je zadovoljil, da je iz samega dolgočasia gledal, kako se mu je ka-

dila sapa iz ust... Toda bil je zelo lačen... in potekle so ure... in vedno je stopical k lesenemu ležišču, kjer je ležala njegova bolna mamica; tenko kakor ocvrtje je bila nastalna slama in namesto zglavja je imela pod glavo nekaj sveženj. Kakšna usoda jo je pripeljala semkaj? Najbrž je prišla s svojim dečkom iz drugega mesta in nenadno zbolela... Prazniki so pred durmi, zato so odšli njeni sostanovalci iz kleti, samo v oddaljenem kotu stoče osemdesetletna starka, ki jo muči trganje po udih; preje je služila za otroško strežnico, zdaj pa je ležala in umirala v zapuščenosti; stokala je in godla in zmerjala dečka, tako da se je bal priti blizu. Vodo je dobil v veži, toda nikjer ni našel skorjice; in vedno zopet se je bližal ležišču, kjer je ležala njegova mati, da bi jo zdramil. Bilo ga je strah v somraku; že davno se je zvečerilo; luči niso prižgali. Otipaval je bila mrzla kakor stena. Kako mrtlo je tu, si je mislil in položil roke na rame mrtve matere... Potem je dihal v svoje prste, da bi jih ogrel in ko je našel svojo kapico na ležišču, je tipajoč potihoma odšel iz kleti. Šel bi bil že preje, pa se je

bal velikega psa na stopnjicah, ki je tulil vso noč ob sosednih vratih. Zdaj ni bilo psa več tam. In maliček je hušnil na cesto.

Bog, kako mesto! Kaj takega še svoj živ dan ni bil videl. Kako temna pa je bila noč v kraju, iz katerega je prišel! Vsa ulica je imela le eno svetilko. Male lesene hišice zapro obenem s trgovinami; komaj se prične mračiti, ni nikogar več na cesti, vsi se zapro v hiše in samo psi se zbero na stotine in na tisoče, tulijo in lajajo vso dolgo noč. Toda zato je bilo tam gorko in dali so mu jesti. Toda tu... Bog! Ako bi imel vsaj skorjico kruha, da bi utešil lakoto! Kako tu vse križem brni in hrumi! Mnogoštevilne luči in mnogoštevilni ljudje, konji in vozovi in mraz! Iz nozdrvi dirjajočih konj se kadi sapa in zmrzuje v kolobarjih, kopita udarjajo skozi prhki sneg po kamenju. In ljudje se tako sujejo in... Bog! Kako rad bi jedel, čeprav le kak majhen košček! In nenadoma so ga prstki hudo zabolili.

In zopet cesta; ah, kako široka! Tu ga gotovo pohodijo! Kako vsi kriče, lete in se vozijo... in luč, toliko luči! Kaj je to? Ah! Kako

mero daleč prekoračil. Rudarji so sedaj na občnem zboru sklenili, ker je rezervni sklad toliko narastel, povišati bolniške prispevke za rudarje, torej za člane. Alpiska Montanska družba pa pravi: Ne, tega ne maramo, bolniških podpor ne zvišajmo, pač pa vam predlagamo, da se znižajo članski prispevki. Zakaj? Ker bi se kvota, ki jo mora Alpiska Montanska družba plačevati za bolniško blagajno, s tem znižala, ako bi se znižali članski prispevki.

Jaz sem kot svetovalec delavcev v tem vprašanju ljudem svetoval, ostati pri tem, da se zvišajo podpore. Nižje inštanice: okrožni rudarski urad in rudarsko glavarstvo so na korrekten, rekel bi, na samo po sebi umeven način skiepe občnega zbora, zadevajoče zvišanje podpor, potrdile. Alpiska Montanska družba je proti temu rekurirala na ministrstvo. Pred kratkim sem se o tej zadevi v ministrstvu informiral in tu sem izvedel, da je ministrstvo za javna dela v zavarovalno-tehničnem oddelku ministrstva notranjih del povprašalo za mnenje, ali naj se, ker je tu zadosten rezervni sklad, podpore povišajo ali ne, in reklo se mi je, da se je ministrstvo notranjih del izreklo za to, da se podpore **ne povišajo**. (Čujte! Čujte!) Podpore naj se torej ne povišajo, dasiravno sta bili nižji inštanice: okrožni rudarski urad in rudarsko glavarstvo, pometni in pravični dosti, da sta se izrekli za to, ker je vendar denar za to tu, da se ž njim omogoči povišanje podpor. Končno pa vprašam: Kje pa ostane avtonomija rudarjev v upravi bratovskih skladnic, ako se sklepi občnega zbora ne izvršujejo, ker mogočna Alpina proti temu ugovarja? Ako že nižje oblasti pri-puste kakšno zboljšanje, potem pa je zopet ministrstvo, ki skuša kako tako pametno odredbo zopet preprečiti. Eden gospodov mi je dejal: Ja, pogledajte, mi moramo misliti tudi na bodočnost.

Priti bi mogli zopet slabši časi, rezervni sklad bi se znal zopet zmanjšati, zategadelj je boljše, da pustimo stvari v današnjem stanju. Torej nobenega povišanja podpor, čeravno bi šle te povišane podpore samo na račun glob Alpinske Montanske družbe. Ali Vam je znano, koliko se pobira glob? Pri približno 2000 članih gre na globah v letu kakih 13.000—15.000 kron v bolniški oddelk bratovske skladnice, 6 kron je najmanjše, kar se pobira na globah, ako kak delavec izostane. Dana pa je možnost, da se kaznuje tudi do 20 kron (čujte! čujte!) in kaznuje se kar po notah, da ima bratovska skladnica večje dohodke. Ako potem delavci pravijo, da hočejo bolniščinino mesto skozi 20 skozi 30 tednov in da naj se nekoliko poviša tudi pogreb-nina, potem pa Alpiska Montanska družba proti temu rekurira in mi čujemo modri svet nekega gospoda iz ministrstva javnih del, da bi bilo vendar dobro, da ostane vse pri starem, ker da ne vemo, če bo stanje bratovske sklad-nice zmiraj tako dobro kakršno je danes.

Gospodom, ki se imajo pečati v socialno-političnem odseku s to predlogo in z rudarskimi vprašanji sploh, bi najtopleje priporočal, da si tudi narodno politiko Alpinske Montanske dru-žbe malo natančneje ogledajo. Alpiska Mon-tanska družba se že leta pošteno prizadeva —

in je v tem dosegala tudi uspehe — da domače delavce prežene. Zlasti vabi v svoje rudnike slovaške delavce. Seveda mi ne prihaja niti na kraj pameti, da bi proti delavcem karkoli rekel, ali ineti morate pred očmi, iz kakšnih vzrokov se to dogaja. Alpiska Montanska družba v zadnjem času vkljub skrajno slabim razmeram, vkljub draginji, ki s takšno silo pritiska ravno na rudarje, plač ni morda zvišala, pač pa jih je poslabšala, kolikor so se le poslabšati dale. Pred prav kratkim časom je — jaz samo po sebi umevno, dejstev ne maram zmolčati — iz last-ne inicijative delavcem neznatno povišala plače, to povišanje pa seveda ni v nikakšnem razmerju s tem, kolikor je ta bogata in mogočna dru-žba, ki izplačuje svojim delničarjem tako kolo-salne dividende, delavcem prej plače zniževala. Vsled tega reduciranja je bilo na stotine doma-čih delavcev — v Fohnsdorfu, Seegrabnu itd. primoranih se izseliti, mesto njih pa je družba pritegnila slovaške delavce, da je v njih dobila ljudi, ki jih veliko lažje izrablja in izkorišča nego pa prosvitljene, domače, organizirane ru-darje. (Klici Pretepi in uboji so na dnevnem ređu!) Da, ako bi se razmere v rudarskih revir-jih Alpinske Montanske družbe preiskale, bi prišle naravnost strahovite stvari na dan.

Delavci v teh revirjih se nahajajo v narav-nost obupnem razpoloženju. Draginja zmiraj bolj narašča na drugi strani pa mogočna Alpin-ska Montanska družba kar le more stori, da plače še poslabša in ustvari takšne razmere, ki delavcem onemogočujejo vsakršno uspešno ak-cijcijo za zboljšanje njihovega položaja.

Gospodom, ki vsa vprašanja, prihajajoča v zbornici v razpravo presojujejo tudi z narodnega stališča, bi tedaj nujno priporočal, da si prav dobro ogledajo tudi to narodno politiko Alpin-ske Montanske družbe; morda potem gospoda to družbo v parlamentu ne bo več tako ener-gično zagovarjala in ščitila kakor jo je žal v zadnjem času.

Razun tega bi opozoril na sledeče: Ako gre v tej zbornici za to, da se znižajo cene pre-mogu, na čemur je industrija seveda zelo inte-resovana in kar, samo po sebi umevno, tudi s stališča konsumentov kar najizdatnejše podpi-ramo, tedaj so skoraj vsi gospodje pripravljeni, da se za to zavzamejo, da se v tem oziru vsaj nekaj doseže; kadar gre pa za to, da se iz-sili kaka malenkost za rudarje, tedaj se pa, ka-kor sem že dejal, kopiči težkoča nad težkočo in je nemogoče, kaj doseči za uboge rudniške sužnje, za sužnje Alpinske Montanske družbe, za sužnje Retschilda, Gutmanna itd.

Ročem, gospoda moja, da se mora za ru-darje enkrat malo več storiti kakor se je do se-daj. Tu Vas na sledeče opozarjam. Svoječasno smo se tu v zbornici pritoževali, da gredo soci-alno-politične reforme prepočasi naprej. Tedaj je tam-le na vladni klopi vstal gospod, bivši tr-govinski minister dr. Weiskirchner, ter je de-jal: ja, gospoda moja, čemu naj pa vlada vlaga predloge, saj to je povsem odveč; v zbornici je vloženih toliko inicijativnih predlogov, da ima zbornica v socialno-političnem oziru dela za-dosti, ako vzame te inicijativne predloge v raz-

pravo. Navzlic tej opombi pa vidimo, da inici-jativni predlogi ne pridejo v razpravo, da se delajo njihovi razpravi zapreke, da se jo zavla-čuje, ako pride kak predlog v razpravo. Z vsemi mogočimi fintami in izgovori se skuša prepre-čiti, da bi tako majhna predloga, kakor je n. pr. predloga o izplačevanju mezde v rudništvu, pri-šla v razpravo in bila sprejeta.

Uporabil sem priliko pri razpravi te predlo-ge, ki naj se sedaj odkaze socialno-političnemu odseku, da najodločnejše protestiram proti na-činu, kako se s socialno-političnimi vprašanji v zbornici postopa. Uporabil bi to priliko tudi, da gospoda ministra za javna dela še enkrat opo-zorim na razmere rudniških revirjev kakor tudi na svoje v tej smeri vložene interpelacije, da ministra pozivljam, da posveča razpravi rudar-skih vprašanj več pozornosti nego je bilo to pri ministrih za javna dela dosedaj v navadi. Pa tudi gospoda trgovinskega ministra bi opozar-jal, da se potrudil, da bo socialno-politična sek-cija, ki se je svoj čas ustanovila, tudi kaj stori-la, da bo tudi vlada s svoje strani v socialno-političnih vprašanjih razvila kakšno inicijativo. Pričakujem, da socialno-politični odsek, ki se bo s predlogo bavil, ne bo ostal samo pri tem, kar je v njej predlaganega.

Ta predloga je povsem nezadovoljliva. De-lati bi se moralo na to, da se starostna meja pri mladostnih delavcih pomakne najmanj na 16 let. Pričakujem, da bo socialno-politični odsek na-pravil iz predloge več nego je v njej zapoveda-nega, nego vam birokracija v tem vprašanju predlaga. Na naslov strank in parlamenta pa bi se obrnil z opominom, da naj si bodo v svesti tega, da parlament ni in ne more biti samo za to tu, da daje samo državi, da koristi intere-som posedujočih razredov, gospodje in stranke te zbornice se morajo temveč povzpeti do na-zora, da obstoja naloga te zbornice, parlamen-ta splošne, enake in direktne volilne pravice v tem, da pospešuje blaginjo delavnih slojev in to boste pospeševali, ako boste več nego do sedaj storili na polju socialne politike. (Živahno odo-bravanje in ploskanje.)

Pred dvajsetimi leti in danes.

Piše sodrug M. Čobal.

Dne 25. in 26. decembra 1891 so se sešli v Gradcu, Südmunstadt, št. 1., na konferenco rudarjev zaupniki iz Trbovelj, Hrastnika, Kö-flacha, Voitsberga, Wiesa in iz Zagorja, da so se posvetovali o rudarskem gibanju. V letu 1891 se je pričelo prvo gibanje med rudarji na Sp. Štajerskem in v Zagorju. V Köflachu, Voitsber-gu in Wiesu (Zeleni travnik) so si ustanovili za organizacijo strokovno organizacijo, v Tr-bovljah, Hrastniku in Zagorju pa izobraževalna društva. Podjetniki so se začeli bojevati proti organizacijam takoj na celi črti.

Odpuščali so delavske zaupnike iz službe pri vseh navedenih rudnikih. Sodrugi iz köfla-škem revirju so bili zaradi tega na boljšem, ker so po večini dobivali odpuščeni zaupniki delo pri rudniku gospe Zangove, ki jo je proglasila takrat rudniška gospoda za mater štrajkov

veliko steklo! In za steklom soba in v sobi drevo do stropa — to božično drevo z mno-gimi zlatimi papirčki in jabolki! Okoli božič-nega drevesa leže punčke in majhni konjički. Po sobi se pode otroci, snažni, čisti... in se smejo in se igrajo in jedo in pijo. Tam, deklica pleše z dečkom. Kako krasna deklica! Tudi godba igra, sliši se skozi steklo. Ubogi deček vidi vse, čuti in se smeje. Nenadoma ga začno bo-leti prstki na nožicah in ročice so popolnoma zardele, prstki se že več ne pregibljejo in po-vzročajo bolečine, kadar se zganejo. Deček je bridko zaihtel in stekel dalje. Skozi drugo ste-klo zopet zagleda sobo, okrašeno z božičnimi drevesi; na mizah so vsakovrstni kolači, mandljevi kolači, rdeči, rmeni kolači; za mizo sede štiri bogato opravljene gospe — kdorkoli pride, vsakemu dajo kolač in neprenehoma se odpirajo vrata, mnogo gospode s ceste pri-haja. Deček se splazi k vratom, odpre, stopi v sobo. — Hu! Kako kriče nanj in mu namiga-vajo, naj odide! Hitro pristopi k njemu gospa, stisne mu vinar v roke in odpre vrata na ulico. Kako se maliček prestraši! Vinar se strklja po

stopnjicah; saj ne more zganiti s prstki, da bi ga obdržal. Naglo, naglo hiti proč — sam ne ve kam. In leti, leti in piha v ročice. Toda kaj je to! Ljudje stoje in se gnetejo; ob oknu za steklom stoje tri majhne punčke, opravljene v rdeče in zelene obleke ter natančno kakor žive. Na stolu sedi star možiček in kreta z roko, kakor da bi igral na gosli; druga dva stojita poleg in vlečeta po majhnih goslicah, pokima-vata v taktu z glavicami, pogledujeta drug drugega, njiju ustnice se gibljejo, govore čisto pravilno, samo da ničesar ne slišijo ljudje pred steklom. Deček misli sprva, da sta živa. Ko pa se mu nenadoma posveti, da sta narejena, se smehlja. Še nikdar v svojem življenju ni videl takih možičkov. Čeprav mu je do solz, vendar se mu nenadoma izjasni v duši, ko vidi mo-žičke. Nenadoma se mu zazdi, da ga eden iz-med njih vleče od v zadaj za suknjico. In že stoji naenkrat poleg njega velik malopridnež, udari ga po glavi, zbije mu čepico in izpodnese nogo. Deček pade na tla. Ljudje kričijo. In tu se pre-straši, plane kvišku in leti, leti — kam, niti sam ne ve — na tuje dvorišče in se skriva za

skladnico drv. Tu je temno, si misli, tu ga ne dobe. Stisne se, samega strahu komaj diha... naenkrat mu je tako lahko, tako čudovito la-hko. Ročice in nožice ga več ne bole, Gorkota preveva njegovo telo, čuti se tako gorkega kakor na peči. In zopet se zdrzne... saj je za-spal. Kako prijetno je tu spati... malo posedi in nato odide zopet k možičkom. In ko se mu pokažejo v sanjah možički, se maliček smeh-lja... Kakor bi bili živi... dočim možički go-dejo, se mu zdi, kakor da prepeva njegova mati nad njim uspravanko. Mamica, spim. Ah, tu se da tako lepo spati! — Pojdi z mano k bo-žičnem drevesu, deček, izpregovori nad njim nežen glas. — Deček misli, da ga kliče mati, toda ne — ona ni. Nekdo se sklanja nanj in ga objema v temi. In kaka luč mu sije nasproti! O, kako božično drevo! Toda ne, ni božično drevo! Še nikdar ni videl takega drevesa. Vse žari in se bliska, naokrog so same punčke in možički. Ali ne, to so dečki in deklice v svetlih oblekah, frče k njemu, poljubljajo ga, jemljejo ga sebo in že frči on sam... Njegova mati zre nanj in se mu smehlja veselo. Mati! Mati!

(Streikmutter). V Hrastniku in Trbovljah, kjer je takrat paševal ravnatelj Terpotitz in ravnal z rudarji kakor s sužnji, jih odpustil iz dela in preganjal prav po ruskem sistemu, je bilo že zaraditega za rudarje neugodno, ker je Terpotitz podjarmil tudi vse posestnike; v nobeni gostilni ni bilo mogoče dobiti prostora za zborovanje, vse je bilo pod diktatorstvom ravnatelja Terpotitza. Zaraditega se je na konferenci razpravljalo o tem, kako preprečiti nadaljno preganjanje rudarjev in odpustanje iz dela. Po dvadnevem zborovanju se je sklenilo predlagati rudniškemu podjetniku naslednjo zahtevo, ki se je nanjo zahteval odgovor do 31. decembra 1891: 1. Vsem zaupnikom in drugim delavcem, ki se jim je odpovedalo stanovanje in delo, naj se odpoved takoj prekliche. 2. Kdor pripada organizaciji, se ne sme zaraditega preganjanja ali odpustiti od dela. 3. Pogojno delo mora biti tako urejeno, da bo zaslužil vsak kopač najmanj gld. 1.50, vozač gld. 1.20; izpod te minimalne plače ne sme imeti noben rudar svojega dnevnega zaslužka.

To malenkostno zahtevo so vsi podjetniki odklonili in so obkladali obenem delavce še s psovskami, samo pri rudniku gospe Zangove v Voitsbergu se je delavcem ugodilo. Nato je izbruhnila dne 2. in 3. januarja 1892 stavka v Trbovljah, Zagorju in v navedenih krajih: v Köflachu, Voitsbergu in v Wiesu. V Ljubnem in Fohndsdorfu ni bilo stavke, ker so delavce prestrašile poprejšnje stavke, ki so bile leta 1889. in 1890., zaradi prevelikih žrtev. Iz teh dveh krajev je bilo poprejšnji dve leti več nego 200 rudarjev za več let izgnanih po odgonskem vozu z družinami vred. Stavkujoče je po kratkem boju v Voitsbergu, Köflachu po 7 dneh, v Trbovljah in Zagorju po 22 dneh premagal rudniški terorizem. Celo trboveljsko, hrastniško in zagorsko dolino je zasedla vojaščina. Nad 200 orožnikov in 2 bataljona pešcev se je nahajalo v teh revirjih. Častniki in rudniški uradniki so takrat sklepali o terorizmu, ukrepali kako ugonobiti sestradane rudarje. V rudniški restavraciji v Zagorju se nahaja še danes slika, ko so se dali slikati častniki in rudniški uradniki, tako da si lahko še danes ogleda rudar takratne zatiralce rudarjev. Shodov takrat ni bilo mogoče nikakih prirejati. Prepovedan je bil tudi najmanjši sestanek. Politične oblasti so bile takrat v pravem pomenu besede služkinje rudniških magnatov; storilo se je namreč vse, kar so zahtevali rudniški podjetniki. Podjetniki so ravnali neovirano po svoje kakor se jim je poljubilo. Službenega reda pri nekaterih rudnikih sploh niso imeli, kjer pa so ga imeli, se pa niso ozirali nanj. Rudniške oblasti so takrat trdile, da je v zmislu § 201 splošnega rudarskega zakona sklepati o predlaganju kakšnih zahtev ali stavk sploh prepovedano. V tem zmislu so prepovedali tudi razni okrajni glavarji, Wagner v Celju, Gril v Litiji naznanjene shode. Torej propadli so takrat rudarji s svojimi zahtevami. Ali premagani niso bili, ker je pozneje premagala organizacija ves podjetniški terorizem. Diktat ravnatelja Terpotitza je prišel ob veljavo, rudarji, ki so se popreje skrivoma zbirali v hribih, hodili po gozdih in stranskih potih na posveto-

Ah, kako dobro je tu, mati! In zopet ga poljubljajo otroci in on jim pripoveduje o punčkah in moških za steklom. »Kdo ste, dečki? In kdo ste vi, deklice?« vpraša smehljaje in jih objema.

Kristusovo božično drevo je, mu odgovore. Ta dan ima Kristus vedno božično drevo za otroke, ki nimajo na zemlji božičnega drevesa.

In maliček sliši, da so bili dečki in deklice otroci kakor on sam. Eni so umrli vsled mraza, drugi vsled lakote, tretji vsled udarcev, četrti zategadelj, ker niso imeli postrežbe niti v tistih boleznih, ki srečno končajo ob najneznatnejši pomoči. In vsi so sedaj tu, vsi so pri Kristusu, ki jim ponuja roke, blagoslovljajoče nje in njihove matere... In matere stoje ob strani, spoznavajo svoje dečke in deklice, ljube k njim, poljubljajo jih, otirajo jim solze in jih prosijo, naj ne jokajo, kajti tu je tako dobro...

Zjutraj so našli hlapci za drvami majhno truplo zmrznjenega dečka.

vanja, se danes posvetujejo o stanovskih in drugih stvareh v svojih lastnih domih in lokalih. Nihče jih ne more več tako preganjanje kakor pred dvajsetimi leti. Če bi mlajši sodrugi v sedanjem svobodnem času imeli tudi tisto ljubezen do svoje lastne organizacije in bi bili le polovico tega kakor takratni sodrugi požrtvovalni zanj, bi tudi gospodarsko veliko več dosegli nego dosežamo.

Kakor je bilo mogoče zgoraj omenjani naravnost nezaslišani terorizem rudniškega kapitala premagati, tako bi bilo mogoče tudi z dobro in disciplinirano strokovno organizacijo izsiliti boljše plače od podjetnikov, in pa pridobiti tudi druga socialna izboljšanja.

Te vrstice naj služijo tudi vsem tistim v spomin, ki tavaajo in lažijo danes nekateri z liberalno, nekateri pa s klerikalno stranko, čeravno jih v najtežjih in najresnejših časih niso poznale in tudi ne ganile prsta za nje, nasprotno je takrat ta gospoda obkladala delavce z očitkom, da so anarhisti.

Naznanila rudarskega tajništva.

t Vsem blagajnikom podružnic in vplačevalnic južnega revirja naj služi sledeči sklep unijskega načelstva za podlago obračunanja za mesec december 1911, potem pa glede zamenjave prispevnih znamk.

Sklep, ki naj se na celi črti natančno izvede, se glasi:

Sodrugom blagajnikom podružnic in vplačevalnic Unije rudarjev avstrijskih.

Cenjeni sodrugi! Na podlagi sklepa unijskega načelstva se bodo za leto 1912 izdale nove prispevne znamke. Zato se morajo istočasno z obračunom za mesec december vposlati vse stare prispevne znamke, kakor: 1. in tudi 2. prispevnega razreda. Ravno tako se morajo vposlati vse pristopne znamke in znamke mrliškega fonda. Vse to se mora vposlati unijski centrali najkasneje do 31. decembra 1911. Blagajniki in podblagajniki ne smejo obdržati nobene stare znamke, tudi ne za one člane, ki morda do letnega zaključka še niso vplačali vseh svojih prispevkov.

Ravno tako se ne sme zgoditi, da bi posamezni sodrugi blagajniki obdržali pristopne znamke in znamke mrliškega fonda, kakor se je to dogodilo pri zadnjem zamenjavanju znamk.

Nove znamke se morajo naročiti za mesec december potem tiskovine, ki je določena za naročevanje znamk še preden se napravi računski zaključek. Pri naročilu naj se na naročilnem listu napravi opomba »Nove znamke«.

Pri obračunu za mesec december se ne sme noben od dobljenih novih znamk vračunati, temveč se mora vsaka v decembru prodana nova znamka vračunati v obračun za mesec januar 1912. Ravno tako se ne sme v obračunu za mesec januar vračunati nobena stara znamka.

Obračun za mesec december se mora do božičnih praznikov zaključiti in se mora istočasno z denarno vsoto, ki pripada unijski blagajni, in z vsemi ostalimi starimi znamkami oddati na pošto, tako da prejme unijska blagajna obračun z denarnim zneskom vred najkasneje do 31. decembra 1911.

Vsi prispevki, ki jih prejme podružnični oziroma vplačevalnični blagajnik v času med mesečnim zaključkom in odposlanim obračunom, tako se smejo po zaključku obračuna za mesec december za one člane, ki so morebiti s nom, se morajo potrditi z novimi znamkami. Svojimi prispevki zaostali, to se pravi za one, ki po omenjenem obračunu še nimajo svojih prispevkov do konca leta vplačanih, rabiti izključno le nove znamke.

S strokovnim pozdravom:

Anton Jaromil, za načelstvo. Em. Kratochvil, za unijsko blagajno.

Tajništvo

Unije rudarjev v Trbovljah.

Črna. Dne 31. decembra 1911 bo v Črni ob 11. dopoldne v dvorani gostilne g. Krulca javen društveni shod rudarjev. Rudarje vabimo, da se udeležijo shoda v čim večjem številu. Poroča sodrug Tokan iz Trbovelj.

t Labinj. Javen društveni shod rudarjev bo dne 7. januarja 1912 ob pol 10. dopoldne v dvorani občinske hiše. Sodrugi rudarji, razvijte za shod živahno agitacijo, da bo udeležba velika! Kot poročevalec pride sodrug Tokan iz Trbovelj.

t Trbovlje. Vsi sodrugi, ki so se v zadnjem času vpisali v Unijo rudarjev, naj pridejo v rudarsko tajništvo po članske knjižice.

t Sodrugi člani celega revirja naj skušajo, v kolikor so s svojimi prispevki v zaostanku, svoje prispevke do konca leta poravnati, ker kakor je iz gori navedenih sklepov unijskega

načelstva razvidno, se bodo za leto 1912, torej pričenši z novim letom, izdale nove prispevne znamke.

t Sodrugom funkcijonarjem celega revirja naznanjamo, da so žepni koledarji za leto 1912 že izšli; naročajo se pri upravnistvu »Zarje« v Ljubljani, Selenburgova ul. št. 6/II. Lahko se pa tudi naroče pri rudarskem tajnistvu v Trbovljah. Sodrugi naj skušajo koledar, ki je zelo praktičen, kolikor mogoče razpečati. Vsak slovenski delavec naj ima slovenski žepni koledar. Stane eno krono.

Dopisi.

d Rudarski shod v Zabukovci pri Grizah. V Zabukovci je bil v nedeljo dne 10. grudnia t. l. ob 3. popoldne v gostilni gospe Grajnerjeve rudarski shod; na shodu, ki so ga rudarji posetili v precejšnjem številu, je poročal sodrug Tokan iz Trbovelj. Govornik je v poldrugo uro trajajočem govoru razpravljajal o dnevnem redu, ki je bil: 1. Gospodarski položaj rudarjev in draginja ter 2. Pomen strokovne organizacije za rudarje. Zbrani rudarji so pozorno sledili govornikovim izvajanjem, spoznali so, da je vir sedanji draginji v kapitalistični uredbi družbe, uvideli pa so tudi, da je edina pot za doseglo boljših razmer krepka strokovna organizacija.

d Kako mori kapitalizem rudarje! Iz trboveljskega rudnika pišejo: Grozna nesreča se je pripetila v tukajšnjem rudniku dne 13. t. m. na zapadnem revirju. Mlad komaj 17 let stari delavec — Sinkovec — je zgled protipostavnih malomarnosti, ki služijo za podlago našim po največjem dobičku hrepenečim rudniškim mogotcem. V cvetu svoje mladosti je moral s svojim življenjem plačati tribut brezobzirnemu kapitalizmu. Kakor po navadi tudi topot skušajo merodajni faktorji zvaliti vso krivdo na ponesrečenca, ob enem pa skušajo zatemniti celo stvar z meglenim plaščem samo zato, da bi se odtegnili nadzorstveni organi in uprava zasluženi kazni, ki bi jo po pravici zaslužili z ozirom na janske postavbe in predpise. Mi dvomimo, da bi prijeli prave krivce, ker smo se že davno prepričali, da niti c. kr. revirni urad v Celju ne vrši v polni meri svoje dolžnosti in da ta urad namesto da bi zval na odgovornost tiste, ki zakrivljajo s svojo skopušno štedljivostjo težke neizgode jih pa prijemlje z belimi rokavicami. Da ne bi povzročil tej gospodi nobenih denarnih bolečin, pa včasih zatisne prav rad eno in čeni drugač tudi obe očesi. Vrana vrani ne izkljuje očesa. O nesreči sami so krožile po Trbovljah najraznovrstnejše vesti. Eni pravijo, da je fanta udaril kol, ki ga rabijo za premikanje jamskih vozičkov in sicer s tako silo po glavi na sence, da se je takoj zgrudil mrtev. Drugi zopet pravijo, da se je peljal Sinkovec na motorju, in da mu je med vožnjo padel z motorja kol, ki ga je imel pri sebi; v tem trenutku, ko se je nagnil z motorja, da vjame kol, mu je najbrž prišla glava med motor in med zid ter da mu je motor na ta način strl glavo. Oboje je proti jamskim predpisom. Na motorju se čuvaj oziroma premikač sploh ne sme voziti. Za premikanje vozičkov pa mora biti na razpolago veriga; ta je sicer na razpolago, toda če se porabi kol, ki se zagodzi med motorjem, stoječim na enem tiru, in med vozički, stoječimi na drugem tiru, gre delo veliko hitreje naprej. Ali za upravo rudnika in za njegove organe je glavna reč, le naprej, hitro hitro in če se stare oziroma razbije sto glav rudarjev, to nič ne de, tudi to nič ne de, če se trkljajo zlati cekini preko trupel ubitih in pohabljenih rudarjev v vertheimske blagajne rudniških magnatov. Le naprej... Solze starega očeta, ki se je nadejal, da bo imel v svojem sinu na stara leta oporo, rudniških oderuhov nič ne ganejo. Le hitro... Rudarji, preiščajte in spoznajite, zakaj ravna kapitalizem z vami tako zločinsko!

d Anarhija v trboveljskem rudniku. Iz Trbovelj nam poročajo: Kako samopašno postopajo nekateri nadpazniki napram rudarjem, nam kaže sledeči slučaj. Gospod inženir Červenka pride na neki delovni prostor in vpraša rudarja, kako široko podsekuje (šrema). »Dva metra, gospod inženir,« je odgovor. »Dobro. Bolj široko kakor dva metra ne smete.« Da se inženir prepriča sam, poskusi podsekovati in uvidevši, da izvršuje rudar delo, kakor mu je bil zaukazal, odide. Drugi dan pride nadpaznik Gutman ter reče, ne da bi kaj družega omenil, tistemu rudarju. »Kaj sem ti včeraj povedal? Za tri kro- ne si kaznovan!« In ubogemu delavcu, ne da bi bil vedel, zakaj da gre, se odtegnejo od njegove bore plače kar tri kro- ne. Vsaj smo že trdili, da vlada pri trboveljskem rudniku pravcata anarhija. Naravnost imenitno je opazovati, kako zapovedujejo gospodje drug čez drugega in drug proti drugemu, tako da nastane cela zmešnjava. Pripomniti je, da Gutman prejšnji dan sploh na dotičnem prostoru bil ni. Prepričani pa smo, da ima Gutman drugačne ozi- re na one delavce, kojih zaslužek mu steče v obliki pijače vsaj do polovice po grlu.

d Zagorje ob Savi. V nedeljo, dne 17. t. m. se je vršil ob 3. uri pop. na Toplicah ustanovni občni zbor podružnice »Vzajemnosti«. Sodrug dr. Tomšič je govoril o pomenu in smotru delavske zveze »Vzajemnosti«. Nato so se volili v odbor zagorske podružnice sledeči sodrugi: Valentin Mlakar, predsednik; Peter Savšek, podpredsednik; Vekoslav Mrak, tajnik; Ivan Gričar, njegov namestnik; Miha Čepin, blagajnik; Tine Ulle, njegov namestnik. V kontrolno komisijo so bili izvoljeni sledeči sodrugi: Fr. Kraus, Rihard Rancinger, Ivan Walland in kot namestnika Martin Repovš in Anton Ulle. — Sodrugi! Na delo za to kulturno organizacijo! Dolžnost vsakega slovenskega socialnega demokrata je biti član in podpornik »Vzajemnosti«.

d Uspeh strokovne organizacije. Iz Les nam pišejo: Kakor znano določujejo posamezna okrajna glavarstva od časa do časa v svojem okrožju v kraju navadne oziroma normalne plače; tega pa okrajno glavarstvo v Velikovu že po celo vrsto let ni storilo. Posledica je bila, da so odmerjale bolniške blagajne bratovskih skladnic rudarjem, vposlenim pri rudniku v Lešah, bolniško podporo še vedno po starih v kraju navadnih plačah, dasi so se te plače v zadnjih letih posebno potom delovanja strokovne organizacije precej povišale. Da so bili rudarji, kar se tiče bolniške podpore v teh okoliščinah na škodi je razumljivo. Tem razmeram je bilo treba napraviti konec, zato so organizirani rudarji na shodu sklenili, naj vodstvo organizacije v prvi vrsti posreduje pri c. kr. okrajnem glavarstvu, da revidira v kraju navadne oziroma normalne plače, nosebno na mezde pri rudniku. Posredovanje, ki sta ga izvedla sodruga Srebotnik in Sitter, je imelo uspeh, da je c. kr. okrajno glavarstvo povišalo normalne dnevne plače in sicer za predelavce, kopače, jamske tesarje, strojnike itd. od K 2.40 na K 3; za rokodelce v delavnicah, tesarje izven jame, vozače, kočijaže itd. od K 2 na K 2.50; tudi za vse druge kategorije so se normalne plače povišale. Ko smo dosegli, da je okrajno glavarstvo določilo višje normalne plače, tedaj je zopet vodstvo strokovne organizacije izdelalo novo tabelo, ki določa na podlagi priznanih višjih normalnih dnevnih plač za vse v poštevh prihajajoče kategorije sorazmerno višjo bolniško podporo. Ta izdelana tabela se je na sledečem občnem zboru bratovske skladnice predložila in sprejela. Opomniti je treba, da ostane 1 in pol odstotni prispevek od normalnega zasluga naprej kakor doslej, bolniška podpora pa se je nasprotno prav izdatno zvišala; tako bodo na primer sedaj dobivali bolniške podpore kopači, jamski tesarji, strojniki itd. K 1.80, popreje samo K 1.44, vozniki (Fördererji) K 1.50, popreje samo K 1.20, ženske delavke in mladostni delavci K —.72, popreje K —.60, dninarji in pomožni delavci K 1.20, popreje K —.96 itd. Napredek je z ozirom na bolniško podporo, kakor vidimo, prav lep, rudniško delavstvo je z njim zadovoljno, obenem pa se je tudi prepričalo, da prinaša smotreno delo njihove strokovne organizacije obilo sadov za trud, ki ga zahteva od članov. S tem seveda še dolgo, dolgo ni izčrpano delo, ki ga bo morala organizacija izvršiti, zato pa vsi rudarji v organizacijo! Čim močnejša bo tem lažje bo svojo nalogo izvrševala!

Razne stvari.

r Ob novem letu. Še par dni nas loči od novega leta. Zategadelj je primerno, da se ozremo z naglim pogledom na leto, ki se poslavlja od nas, ozremo v toliko, kolikor se tiče rudarskega gibanja. Premogovna kriza je bila popustila in s tem je tudi pojenjal tisti skrajno neugodni čas za gospodarske boje. Ali treba je v ta namen okrepiti našo rudarsko organizacijo, kajti ničesar ne moremo doseči brez jake organizacije. V ta namen smo bili pričeli z akcijo za okrepitev organizacije, ki se je bila še nekoliko obnesla, dasi bi moralo biti mnogo boljše. Torej bo v novem letu naša prva naloga, da nabiramo novih članov strokovni rudarski organizaciji Uniji. Obenem se uredništvo »Rudarja« zahvaljuje vsem dopisnikom, ki so ga podpirali v minulemu letu ter se jim priporoča za novo leto, da mu pridno poročajo. V zmislu dela za našo stvar kličemo torej vsem sodrugom: Srečno novo leto!

r Krvava statistika. Stevilke o izgubah na bojišču so nezanesljive celo v dobro discipliniranih armadah. Japonska vlada je šele sedaj izdala točen pregled o izgubah japonske armade v vojni z Rusijo. Obleganje Port Arturja je veljalo

Japonce 474 častnikov in 10.958 vojakov. Ranjenih je bilo poleg tega še 1152 častnikov in 31.461 vojakov. Najstrahotnejša v rusko-japonski vojni je bila bitka pred Mukdenom, ki je tudi na japonski strani pobrala za polovico več žrtev kot vse operacije pred Port Arturjem: 554 častnikov in 15.850 vojakov. Potem sledi japonska zmaga pri Ljavjangu z 222 mrtvimi oficirji in 5355 vojakov. Prav malo so zaostajale izgube ob reki Šaho; padlo je 179 častnikov in 3917 vojakov. Od nadaljnjih bitk in prask je omenjati še spopad pri Sandepu, pri katerem je bilo ubitih 80 japonskih častnikov in 1754 vojakov; bitka pri Kinčovu je ugrabila življenje 35 japonskim oficirjem in 663 vojakom. V teh bitkah je bilo poleg tega ranjenih 141.108 mož. Največ žrtev je padlo pri pehoti: 35 mrtvih in 113 ranjenih na 1000 mož. Vsak trideseti je bil ubit, vsak deveti ranjen! Pčtem slede pionirji, nato topničarji, za njimi konjenica. Izredno velike so bile izgube zdravstvenega oddelka. Več kot tri četrtine je bilo ubitih in ranjenih od pušk, ena šestinka od topov in le neznaten del od podzemeljskih min in granatov in prav malo s sabljo.

r Koliko časa rabi brzojavka, da obkroži zemljo? Zanimiv poskus se je pred kratkim izvršil v Njujorku, da se določi, koliko rabi brzojavno poročilo, da obkroži zemljo. Izhodna in končna točka brzojavke je bilo uredništvo lista »New-York-Times« (izg. Njujork-tajmz). Vsebina brzojavke je obsegala devet besed, ki so zadostno pojasnjevala njen namen. Brzojavka je severni pol popolnoma obkrožila. Poslana je bila najprej v Honolulu (Havajsko otočje), od tam v Manilo, potem v Hongkong, Singapore in Bombaj, od tam v Suez, Gibraltar, Tayal (Acorski otoki) in se je povrnila na kraj oddaje v Njujork. Pot brzojavke je znašala 28.618 angleških milj (ena angleška milja = 1600 metrov) dolga in je šla skozi 16 prehodnih postaj. Dasiiravno ni bilo izdanih nobenih naročil za prosto pot brzojavke, je ta vendar dovršila svojo pot v šestnajst in pol minutah. Torej je brzojavka preletela povprečno 1740 angleških milj v minuti. To pa še ni najkrajši čas, ki ga rabi brzojavka za pot okoli zemlje. Ob priliki slavnostne otvoritve pesifiškega kablja je brzojavka obkrožila zemljo v devet in pol minutah. Takrat so bile nalašč za to brzojavko vse črte proste. Sedanji poskus pa je zaradi tega zanimivejši in večje važnosti, ker je bila dotična brzojavka navadna in se jo je odpravilo brez posebnih ozirov.

Žepni koledar za leto 1912

z jako bogato vsebino je izšel v založbi »Zarje« v Ljubljani. Cena K 1, po pošti K 1-10.

Izdelovanje drož.

Edina narodna tvrdka te stroke opremljena z najnovejšimi stroji. Gospode pekarje, mokaarje in trgovce vabim, da poskusijo drože domačega izdelka. Od štirih kilogramov naprej pošiljam po pošti franko.

**Prva ljubljanska izdelovalnica
žitnih drož.**

Maks Zalokar,
Ljubljana.

I. Jax & sin
Ljubljana

Dunajska cesta št. 17

priporoča svojo
bogato zalogo

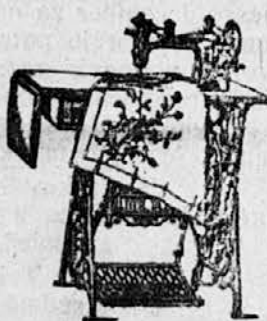
šivalnih strojev

za rodbino in obrt.

Pisalni stroji „Adler“.

Vozna kolesa.

Ceniki zastonj in franko.

Občno konsumno društvo v Zagorju

prodaja specerijsko in manufakturno blago po najnižjih tržnih cenah, daje koncem vsacega leta še dividende članom, član lahko postane vsak. Vstopnina 2 kroni, delež 40 kron, ki se ga lahko plača po obrokih.

Rupert Novak

I. koroška izdelovalnica godal

Ebenthalerstraße Nr. 3. Celovec. Ebenthalerstraße Nr. 3.

priporoča harmonike s finimi jeklenimi glasnicami (Stahlstimmen) in krepkimi basi. Popravila vseh vrst se najceneje računajo. Izmenjavajo se tudi stare harmonike proti novim.

Konsumno društvo rudarjev v Hrastniku

priporoča

svojo bogato zalogo
špecerijskega in manufakturnega blaga, kakor tudi čevlje
za otroke in odrasle.

Vse po jako nizki ceni.

Delavci! Dolžnost Vaša je, da podpirate svoje podjetje. Član lahko postane vsak.

Občno konsumno društvo v Trbovljah

se priporoča svojim članom

za nakupovanje vseh
življenskih potrebščin
kakor tudi manufakturnega blaga po najnižjih cenah. ∴

Priporočamo našim
-- gospodinjam --

== iz EDINE Slovenske Tovarne v Ljubljani ==

Izdajatelja in zalagatelja Ignacij Sitar in Martin Repovš. — Odgovorni urednik M. Čobal v Zagorju. — Tiska Učiteljska tiskarna v Ljubljani.

KOLINSKO CIKORIJO!